

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտականության համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 րու. թղթերով.
Ներդրվող և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ.
Ցուցնողներին ինք կը վճարվի լրացվող փոստի ծախքը:
Բաժնեգրները կանխիկ կը վճարուին: Վեցամսեայ կամ եռամս-
սեայ բաժնորդութիւններ ալ կընդունուին, առանց սեւէ յաւելման
բաժնեգրին վրայ: Հասով կը ծախուի ամեն տեղ 20 սանթիմ.
Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցեով. M. POR-
TOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 93

1890 ՅՈՒԼԻՍ 16

ՅՈՒԼԻՍ 4 (Հ. Տ.)

ՁՈՐԵՐԵՍԱԲԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Շ. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, և թէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ
մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն:
Պարտաւոր չէ վերագրածուի չհրատարակուած ձեռագիրներն:
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2
սանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՈՑ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնադրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» նպատակն է աշխատիլ վար-
չական բարենորոգումներ մտցունելու
Թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողո-
վրդի տեղական պետքերին համե-
մատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է
իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինք-
զինք կառավարելու որով միայն պի-
տի կրնան վերնալ այն հարստահա-
րութիւններ որոնք այսօր Հայաստա-
նի թշուառութեան և աւերակ դառ-
նալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» իւր նպատակ իրագործելու
համար իւր կարողութեան չափով կը
գործադրէ ամեն յարմար եղած մի-
ջոցներն, ժամանակի պահանջներին
համեմատ: Կաշխատի ներքին ոյժ գո-
յացունել Ազգին մէջ իւր ազատու-
թեան համար, հրատարակութիւններ
կանէ, գիտութիւններ կանէ որոց որ պէտք
է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը
քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրու-
թեամբ կաշխատին հայրենիքի ազա-
տութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան
եղող լրագիր որ, բացի զանազան լու-
րեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաղոր-
դէ ընդհանրութեան ինչ որ Միու-
թիւնը ուղէ հաղորդել, տեղեկու-
թիւններ կուտայ Հայաստանի և առ-
բարեակ Հայերի գրութեան վրայ և
կը ծառայէ հայրենասիրական եռան-
դը արթնացնելու Հայերին մէջ:

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Մի-
ութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ
ուզողներն պէտք է գիտեն հետեւեալ
հասցէին:

M. Portoukalian

(FRANCE

Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւնը
կը նպատէ Արմէնիա լրագրի հրատա-
րակման:

ԲԱՅՈՒՄԸ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

2 ՏԱՐԵՇՐԶԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1890 ՕԳՈՍՏՈՍ-91 ՅՈՒԼԻՍ)

Արմէնիան կը հրատարակուի առա-
ջիկայ տարեշրջանին մէջ միեւնոյն ուղ-
ղութեամբ և չարաթիւ երկու անգամ,
չորեքշաբթի և չորաթ օրերն:

Տարեկան բաժնորդադրին է՝

Պարտականության համար 10 ֆրանգ
կամ 4 րու. թղթերով:

Ներդրվող և այլ տեղերի համար 20 ֆր.:

«Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» անդամներէն անոնց համար
որոնք տարեկան 20 ֆրանգ Արմէնիա
բաժնորդադրին վճարելու անկարող լի-
նելին կը յայտեն խմբագրութեան
ուղղուած մի նամակով, 10 ֆրանգ:

Անոնք որ 3 բաժնորդ կը գտնեն
Արմէնիայի, մէկ օրինակ ալ 20 ր. կը
ստանան, բայց պայմանով որ 6 րե-
րեքն ալ մէկ ծրար եղած մէկ անձի նա-
ցիին դրկուին:

Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժնոր-
դագրութիւններ ալ կընդունուին սոյն
տարեշրջանի համար միեւնոյն հաշուով,
առանց սեւէ յաւելման:

Արմէնիայի տնօրէնութիւնն ինք կը
վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը:
Բաժնորդադրներն կ'Անիի պէտք
է զրկուին:

Կը խնդրենք մեր բոլոր բարեկամ-
ներէ որոնք կը համակրին մեր գործի,
եռանդով ջանալ տարածել Արմէնիան
ամեն շրջաններին մէջ ուր որ կրնան:
Որչափ աւելի յաջողութեամբ շատ տարա-
ծել մեր թերթը ամեն կողմի Հայերին
մէջ, այնչափ աւելի շատ պիտի յաջո-
ղինք մեզ գաղափարակիցներ և ձե-
ռքնորդներ ստեղծել: Մեր գորու-
թեան գաղափարը մեզ գաղափարակից
Հայերը շատցունելուն մէջ է: Պէտք է
աշխատիլ տարածել Արմէնիան նոյն իսկ
անտարբեր համարուած Հայերին մէջ,
նոյն իսկ մեզ հակակարծիք եղողներին
մէջ: Փորձը ցոյց կուտայ որ անոնք
ալ հետզհետէ պիտի մօտենան մեզ,
անդադար լսելով և վերջապէս հա-
մադրուելով ճշմարտութեան:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էքզրումի շարժումը. — Թիւ ինչպիսի
պատմութիւն և էքզրումի դէպքը անգլիա-
կան խորհրդարանին մէջ. — Նամակ Թիւր-
քիւն (Կ. Պոլիս). — Վանք լուրեր. — Հա-
յեր ի Թիւրքիա. — Մարաշի Հայերի Հո-
գեւոր Հովուութեան խնդիրը. — Սուլթանի
Հայերի Հոգեւոր Հովիւը. — Հիմնարկու-
թիւն Ասպետ Զանդ. — Նոր հրատարա-
կութիւններ. — Իտալացիներն դիւլի Տրի-
պոլիս. — Քոլիքան. — Արտասանման լու-
րեր: — Ծանուցումներ. — Բանասիրական
(Հայոց առնչին կեանքը):

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԾԱՐԺՈՒՄԸ

Էքզրումէն եկած վերին լուրերին
նայելով, Հայերի կողմէն 9 մեռել
կայ և 78 վիրաւոր. նոյնպէս և 2 Յո-
ներ սպանուած են իրեն քրիստոն-
եայ: Ոչ միայն թիւրք զօրքերը, այլ
և թիւրք խաժամուժ ամբողջ բոլո-
րէն զինուած յարձակել են քրիս-
տոնեայ ժողովրդին վրայ որ թէեւ
անդէն և անպատաստ, զարմանալի
քաջութեամբ և ուղեւորութեամբ
պաշտպանել է ինքզինք: Թիւրքերը
կատաղած գնացել քարկոծել են անգ-
լիական և ռուսական հիւպատոսների

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԱՌՏՆԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Բ

Այս եւ կից

(Շաբ. 92րդ քուէն)

— Յետոյ ութն թումանը ո՞ր տեղից
տամ, այ յիմար կնիկ:
— Դու էլ ուրիշներ պէս գնա՛ մի
քանի տարի թիֆլիս կամ Պոլիս մնա, աշ-
խատի բեր տո՛ւր: Խա՛, այ՛ մարդ ջան:
— Մարդ ջանը գլխիդ նստի եթէ քեզ
պէս էլ կնիկ կը լինի: Երեխերքս ոտնու-
րիկ են, նորանց հոգսն չի անում. տան
վարձ և ջրի փող են ուզում. առաջներս
էլ ձմեռ է գալիս որի համար բնաւ պատ-
րաստութիւն չունինք և ոչ էլ փող ու-
նինք պատրաստուելու: Բայց իմ անտէր
կնիկս նստել ա գիշերուայ կէսին ինձա-
նից ոսկի ձակատանոց է ուզում և ի սէր
ոսկի ձակատանոցին ուզում է որ ես եր-
կար տարինք հեռանամ և կորչիմ իմ
հայրենիքիցս, զրկուիմ իմ զաւակներիցս
և երկար ժամանակ օտարութեան մէջ
կեղտուղ և ո՞րքան փառս, ո՞վ գիտէ թէ
վերջն էլ կարողանամ ողջ առողջ տուն
հասնել կամ ոչ: Այն, այն, սա էլ բան է
որ իմ գլխիս բերում է. այսօր հոգնած
և վատտակած եկել եմ տուն որ այս գի-
շեր մի քիչ հանգստանամ և ուրախա-

և ամերիկայի քարտիկներն տունները,
կատակելով թէ Հայեր գնացած ապաս-
տանած են այդ տուններ, կ'ախները ոչ
միայն եկեղեցուն և դպրոցին շուրջը
պատահած են, այլ և քաղաքի փո-
ղոցներին մէջ ուր թիւրք զօրքերն ի-
րենց հետ ունենալով զինուած թիւրք
խաժամուժ ամբողջ, կը չորհապատէին
պատահած քրիստոնեայներին և կը
յարձակէին անոնց վրայ: Արդա-
րեւ մեծ գոլեստի տրժանի է
Կարնեցի Հայերի քաջութիւնը երբ կը
մտածենք որ Կարնե քաղաքին մէջ
Թիւրքերը կրկնապատիկ աւելի թուով
շատ են քան Հայերը, Հայաւելով
նաեւ զօրքերն ուրոք այսպիսի հոն-
գամանքների մէջ պաշտպանել են
վար չեն մնար: Այսու ամենայնիւ,
Թիւրքերէն վիրաւորուածներն և մե-
ռածներն աւելի շատ են:

Կախար տեղի ունեցած է երկու
անգամ, ուրբաթ և կիրակի օրերը:
Խուզորկուած են եկեղեցին և վար-
ժարանը: Կատաղած ամբողջ ուզած
է սպանել նաեւ Հայոց Առաջնորդ
Գեորգի Իւթիւնեան Դէորդ վարդապե-
տին, բայց չեն յաջողած:

Նամ, ահա իմ հանգստութիւնս և իմ ու-
րախութիւնս որ վայելում եմ այսպէս
յիմար կնիկ ձեռքից: Պատճառ լինողի
տունն քանդուի որ պատճառ չլինէր և
ինձ սորան հանդիպեցնէր. դեռ ուսում-
նարանում կրթուած և ուսումն առած
աղջիկ է. վա՛յ քանդուել այն ուսում-
նարանը որ սա նորանում կրթութիւն
չառնէր. բացի ա, բից ուրիշ ոչինչ չի
գիտում. աղին անալի է ասում, անալուն
աղի: Նրանի թէ փոխանակ եօթն տարի
ուսումնարանում մնալու, եօթն օր մի
ախոռանում մնար. դուցէ այնտեղ
մարդապարտութիւն և տնտեսագիտութիւն
կիմանար: Ամեն գիշեր պահանջ, ամեն
ժամ կ'աւել. էս առ, էս առ, չեմ գիտում
չոռ առ, ցառ առ. սա էլ կեանք է որ ես
վայելում եմ: Օրիորդ, օրիորդ կ'անէին.
ես էլ կարծեցի մի բան հասկանում է,
մի ցառ իմացող է. ախիստ չէ՞ գոմում մե-
ծացած և կրթուած աղջիկները. ես ու
իմ Աստուածս, հազար անգամ այս անա-
քանդ օրիորդներին լաւ են: Ո՛չ տուն
աւել են գիտում, ո՛չ հաց թխել, ո՛չ
ջուր բերել, ո՛չ հանդերձ լուանալ և ո՛չ
էլ ցառ են իմանում: Երբ ասում ես թէ
աղջիկ, այս գործն կամ այն գործը դու
արա՛, ասում է ես չեմ կարող որովհետեւ
ես ուսումնարանում կրթուած օրիորդ
եմ: Վա՛յ քանդուել այն ուսումնարանը
որ ձեզ պէս երկոտանիներին չորոտանի-
ներ չլինի:

յով և նաղարայով, կեդճեւով որ իրբ
թէ հարանիքի կերթան, Երբ Գարեգ
գինի խումբը հեռուէն կը նմարէ այդ
Քուրդերի գալուստը, Գարեգին խոր
հուրդ կուտայ ըսու քաշուիլ, բայց Աս
համաձայնութիւն և կարեւորութիւն չը
տար այդ քրդական ժխտքին մինչ սոքա
անհամաձայնութեամբ այդ վեճի մէջ
էին, Քուրդերն իրենց խմբով սրաբ-
շաւ կուգան կանցնին առնոյ քովէն
և կերթան կը գարանուն մի այնպիսի
կրճի մէջ ուրկէ պէտք էր որ անցնէին
այս 4 անձեր, Այդտեղ ծուղակն ին
կածի նման կը սլաշարուն մերկները
Համգոյի բարեկամ Քուրդը որ յառա-
ջագոյն տեսակցած էր Ասոյի հետ,
ձայն կուտայ Ասոյին որ անձնատուր
լինի, երբուհեւով իրենց մեծ երգմամբ
թէ իրեն չպիտի վնասեն, Ասոն
կը համաձայնի, իսկ Գարեգին կը հա-
կառակի, ի վերջոյ երբ Ասոն բոլոր-
վին անձնատուր լինելով կանցնի Քիւր-
դերի կողմը, Գարեգին կսկսի հրա-
դան պարտել Ասոն մոտ կը տար

ն հնձ
րի ոչ-
րդերն
ն կո-
այետ
կ կա-
ձանոյ-
ն մէջ
տառը
ւելուն
իրաւի
ր, երբ
ն վե-
մեա-
նէն և
բայած
իրենք
մէջ Ա-
թիւն
է մեղ
անակ,
նուած
նկա են
և Զա-
դին-
ացան-
լ, այս
նայած
րդերի
տառն
ն կը
լըռ ու-
ն էր,
այդ-
լրան
նաշե-
նկող-
յայա-
նոյդը,
այնք
որ
անոնք
վանի
եկած
նդանի
նի վը-
ռաղէն
նանայ
ւռնա-
որ իր
Դարե-
նէ այդ-
ն խոր-
յոյց Աւօ
լին չը
չսորա
նի մէջ
սրար-
քովն
նայիսի
նցնէին
ին ին
ննիւր
յառա-
հետ,
տառը
գամ-
Աւօն
կըհա-
նորո-
Բիւր-
հրա-
արած

վատութեանը համար, բայց Աւօ պա-
տաւորութիւնը կ'ազատէ: Վերջապէս
երկար դիմադրութենէ յետոյ Դարե-
գին և իր ընկերները կը ձերբակալուին,
Դարեգինի ձին կը օգտանուի և ինք
ալ գլխէն երկու տեղէ կը վիրաւոր-
ուի: Քուրդերն առաջին անգամ Աւօն
կը տանին քաղաք և կը յանձնեն վա-
րին: Իսկ միւսներին համար կ'ստեն
թէ մէկը սպաննեցինք, միւսներն ալ
փախան: Այսպէս ասած են երկու
պատճառով, մէկ մը որ ուղած են
կաշառ ստանալ ձերբակալուածներէն
և երկրորդ շատ սքանչանալով Դարե-
գինի համարձակութեան և կտրիճու-
թեանը վրայ, ուղած են տղատեղ մի
այդպիսի քաջ երիտասարդը (կ'ստեն
թէ Դարեգինը ձերբակալելէ յետոյ
Քուրդերը մէկ ժամի չտի աշխատելով
հազիւ յաջողեն են կապելով զայն):
Բայց վրային հրամայել է որ մեռածին
դիակը բերեն և մեծ վարձատրութիւն
անել խօստացել է, այնպէս որ Քուր-
դեր չեն կարողացել եղելութիւնը
ժամկէտ սեւէ կերպով:

ՀԱՅՆԻ Ի ԹԻԻԻԲԻԱ

Կ. Պօլսի լրագիրները վսեմ Զուեդ
Ապետի մէջ նոր բարեարարութիւնն
ալ կը յիշատակեն: Պէոյիւքէթի Հա-
յոց վարժարանին շինութեանը համար
100 ոսկի նուիրել է:

Վսեմ Զուեդ Ապետը յունիս 26/8
յուլիսին մեկնել է Կ. Պօլսն դէպի
Կաղաց ուրիշ կերթալ Կարաթեան
լեռներն, իր ազգականներին մօտ:

— Սամաթիայի Ս. Սահակեան սա-
նուց ընկերութիւնը իւր հիմնարկու-
թեան 22րդ տարեդարձի հանգչեւը
կատարել է յունիս 24/6 յուլիսին,
Ազգային Հիւանդանոցի պարտէզին
մէջ, 330էն աւելի անձեր միասին սե-
ղան նստած են: Գեր. Դարեգին ե-
պիսկոպոս Սրբանձտեանց որ առա-
ւօտ եկեղեցուն մէջ մատուցուած յա-
տուկ պատարագին ժամանակ քարոզ
խօսած է այս ընկերութեան նկատ-
մամբ, նախագահել է սեղանին: Ըստ
սովորութեան, բաժակահառեր խօս-
ուած և կենացներ խմուած են:

Սահակեան սանուց ընկերութիւնն
որ Սամաթիայի Սահակեան վարժարանի
նախկին սաներէն կազմուած է, 22
տարիներէ ի վեր նպատաւաւորաց կը
լինի իրենց մայր-վարժարանի: Գովելի
զգացում և հաստատամտութիւն:

— Ազգային Ժողովը յունիս 22/4
յուլիսին հաւաքուելով, իւր Մայր-
Դիւան ընտրել է: Ընտրուած են նախ-
կին պաշտօնեայեան:

Ա. Ասենապետ — Տօթ. Յարութիւն
Թիւրքաքեան

» — Բրիտանուսը Ղա-
զարուեան

Ա. Ասենապետ — Մկրտիչ Մելիքեան
Բ. — Աւետիս Թընկերեան

— Ազգային Վարչութիւնը պաշտօն
տուել է Սեւանի ձայն գաղթական-
նութեան Հոգեւոր Հովիւ Արթ. Արսէն
քահանայ Խաչոյեանի որ Մակեդոնիաի
ղանաղան կողմերը ցրել և ցան դրու-
նուող հայ գաղթականութիւններին

ալ այցելելով, հոգեւորապէս մի-
թարէ և հովուէ զանոնք: Մակեդո-
նիաի մինակ Սեւանի քաղաքին մէջ
հայ գաղթականների թիւը հասած է
այժմ 270ի, բայց այն պանդուխտե-
րէ որոնք հանքերի մէջ կաշխատին և
որոց թիւը կը հասնի երեսնակի մին-
չեւ 70ի:

ՄԱՐՍԵՅԻ ՀԱՅՆԻ
ՀՈԳԵՎՈՐ ՀՈՎԻՏԻՍԻԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Արեւելի մէջ կը կարգանք որ Ազ-
գային Վարչութեան Կրօնական Ժողովը
յունիս 26/8 յուլիսի նստին մէջ պատ-
րաստել է Մարտիլի Հայերի Հոգեւոր
Հովուութեան համար ընտրելիների մի-
ջանկ որ պիտի զրկուի Մարտիլի հայ
գաղթականութեան Հոգարարնու-
թեանը:

Սուքաւաի Հայերի Հոգեւոր Հովիւը

Ամեն Ս. Պատրիարքը յատուկ
կենդակով Աւագութեան տնտեսը
ւած է Սուչաւաի Հայերի Հոգեւոր
Հովիւ Արթ. Տ. Ղեւոնդ քահանայ Փո-
փովիւն:

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԱՍՊԵՏ ԶՈՒՆԴ

Արեւելքէն կարուստովեք հետեւեալը.

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ վսեմ Դեա-
պանն յատուկ նամակաւ մը հաղոր-
դած էր Ամեն Սրբազան Պատրիարք
Հօր՝ Ապետ Զուեդ հիմնարկութեան
կանոնադիրը, վաւերացեալ Աւստրիոյ-
Հունգարիոյ կառավարութեան Ամեն
Սրբազան Պատրիարք սոյն գրութիւն.
Ներն Ազգ. Վարչութեան Խառն Ժո-
ղովը հաղորդելէ յետոյ պատասխա-
նագիր մ'ուղղեց առ վսեմ Դեապանն
և յանուն Թուրքիոյ Հայոց Վարչու-
թեան շնորհակալութիւն և ջերմակին
զօհովիւն յայտնեց թէ Ազնուաշուք
Ապետին օգտաշատ Հիմնարկութեան
և թէ սոյն բարեխիտական գործին մէջ
վսեմ Դեապանին տարած խնամոյն
համար:

Ահա ասիկ Հիմնարկութեան կա-
նոնադիրն:

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Հիմնարկութեան Ապետ Զուեդի
Հիմնարկութիւն—Ապետ Զուեդ—
ստեղծեալն Ապետէ Աստուածատու
որ Զուեդ, որ հպատակ է Աւստրիոյ
և բնակէ ի Կ. Պօլս, սահմանեալ է
ի խրախոյս վերակարգ ուսմանց ի Հայ
ուղղափառ (Կրիգորեան):

Սկիզբն գործոց Հիմնարկութեան
լինի զինի մահաւան հիմնարկոյն:

Նախաւոր դրամադրութիւն որ վստ
այսր վախճանի եղեալ է ի Հիւպատո-
ստրանն Կայսր-արքայական Աւստրիոյ-
Հունգարիոյ որ ի Պօլս, է գումար
(60000) վաթսուն հազար Ֆրանքաց,
յորում բարդելոց են տարեկան սո-
կոսիք մինչեւ ի մահն Հիմնարկոյն և
աճելոց պարգեւօք և համարէն հրի-
տակօք զոր ինքն առնելոց է վստ
իւրոյ գործոյ, այս լինելով վախճան
նորա ըստ հետեւեալ պայմանաց:

Ա.

Եկամուտ բովանդակ դրամագրութիւն

զոր Հիմնարկութիւն Ապետ Զուեդի
դնելոց է զինի հաւան Հիմնարկու-
ղին՝ պարտի առ մէն մի թոշակ հա-
սանել ի գումար 2,000 Ֆրանքաց ի
պետս ուսանողաց ուղղափառ (Կրի-
գորեան) Հայոց՝ որ յԱւստրիա և ի
Հունգարիա և յալլ ամենայն պետու-
թիւնս, և որք չքաւորք իցեն և փա-
փաքիցեն ի համալսարանի ուրք յԱ-
ւստրիա-Հունգարիա կամ յալլ աշ-
խարհ կատարել զընթացս ուսմանց
իրաւագիրութեան, բժշկութեան,
աստուածաբանութեան, փիլիսոփա-
յութեան, երկրագործութեան, ճար-
տարագետութեան կամ ալլ ամենայն
արուեստաւոր գիտութեանց և ազա-
տական արուեստից:

Ընտրութիւնն ապարկղին և համա-
լսարանին թողեալ է ի կամս ուսանո-
ղաց՝ միայն զի և իշխանութիւնն՝ ու-
րում անկանի զընտրութիւնն կատա-
րել ըստ Դրդ. և Երդ. յօդուածաց,
հաւան գայի:

Բ.

Հիմնարկութիւնն վարիցի ի ձեռն
հիւպատոսարանին Աւստրիա-Հունգա-
րիոյ Կ. Պօլսոյ, որ առ դիւրել ջանից
իւրոց կարէ կարգել զոր խնամակալ,
միշտ ընդ իւրով հսկողութեամբ, և
նմա պարտք են կատարել զառնչու-
թիւնն ընդ ուսանողաց և հսկել ուս-
մանց նոյս:

Սոյն այս խնամակալ զհաշիւ տես-
չութեան իւրոյ ամի ամի մատուցէ
հիւպատոսարանին և ընկալցի զգինս
ժախուց իւրոց: Ի խնդրոյ խնամակա-
լիս Հիւպատոսարանն ի վարձ տարե-
կան աշխատութեան և բոլոր ծա-
խուցն նորա կարէ տալ առ առեւելն
1000 Ֆրանք միայն:

Գ.

Դրամագրութիւն Հիմնարկութեանն
հանգերձ ամենայն յաւելումովք
պահիցի ի Հիւպատոսարանն Աւստրիա-
Հունգարիոյ Կ. Պօլսոյ կամ ի ձեռնն ու-
րա արիցի ի միում յառաջակարգ
պանդայից՝ ալլ միշտ ընդ համարա-
պարտութեամբ Հիւպատոսարանին:

Դ.

Խնդրուածք առ ստանալ զմի ի
թոշակաց ուղղին առ Հիւպատոսա-
րանն Աւստրիա-Հունգարիոյ Կ. Պօլսոյ,
եթէ խնդրոյն ի հպատակաց իցէ Պե-
տութեան Աւստրիոյ և Հունգարիոյ,
իսկ առ Պատրիարքարանն ուղղափառ
(Կրիգորեան) Հայոց Կ. Պօլսոյ՝ եթէ ի
հպատակաց իցեն ալլաղան պետու-
թեանց:

Մի թոշակ իրաւամբ վերապահեա-
ցի միշտ վստն ուսանողին՝ որ Աւստրիոյ
հպատակ ուղղափառ (Կրիգորեան)
Հայ իցէ, և միւս թոշակ վստն՝
որ Հունգարիոյ հպատակ ուսանող
իցէ: Ի դէպս յորս ի մի մասանցն
միապետութեան ոչ գտանի բնիկ
սք արժանի՝ Հիւպատոսարանն կա-
րէ զերկուսին թոշակն սահմանել
այլում՝ որ գտանիցի կամ ընդ Աւստ-
րիոյ կամ ընդ Հունգարիոյ պետու-
թեամբ՝ միայն զի կատարեալ արդա-
րութեամբ ընտրեցի: Իսկ ի դէպս՝
յորս և ոչ ի միում յայոց մասանցն
գտանի արժանի ուսանող ի ժառան-

գութիւն երկողուն վերապահեալ թո-
շակաց՝ Հիւպատոսարանն սահմանէ
զնոսին վստն ընտրելոյն ի կողմանէ
Պատրիարքարանին:

Ընդունելութիւնն Աւստրիացի և
Հունգարացի հպատակաց կատարի ի
ձեռն Հիւպատոսարանին այսպէս. հը-
րատարակէ և հրաւիրէ որ ոք կարօտ
կամ չքաւոր իցէ և ի վարս անրա-
սիր, և որ վկայական ի ձեռնն ունիցի
յաջողեալ լինելոյ յերկրորդական ուս-
ման և բոտարժան բաւականի վարժ-
ի հայերէն լեզուի և հմտացեալ Հա-
յոց պատմութեան:

(Շարունակելի)

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Կը խնդրենք ամեն անոնցմէ որոնք
կուզեն բաժնորդ դրուիլ Արմենիային
կամ շարունակել իրենց բաժնորդա-
գրութիւնն, շուտով իմացունել մեզ
որովհետեւ վեցերորդ տարեշրջանը
սկսած ժամանակ մենք կը տպենք
գրէթէ այնչափ օրինակ միայն որչափ
անձէ պատուէր ստացած կը լինինք
իրենց թերթը գրկելու: Յետոյ անկա-
րող կը գտնուիք ուշացողներ պատ-
ուէրները գործողութեան, տարեշրջանի
սկզբնական թիւերն իրենց գրկելու
մասին:

Բաժնորդագիրն որ կանխիկ վճա-
րելի է, մեզ հասցունելու ամենապարզ
միջոցն է փոստին յանձնել և կամ զըր-
կել մի փոխանակագիր Մ. Փորթու-
գալեանի հրամանին վճարելի:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հե-
տեւեալ նոր հրատարակութիւններն որ
զրկուած են մեզ Ռուսիայէն:

Խ. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ—ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ. Գը-
րիգոր Արծրունու գրական գործակա-
րեան Զամեակի առիթով: Տպագր. Թիֆ-
լիս: (Պր. Մալումեան այս տետրակի մէջ
կը ներկայացունէ Պր. Գրիգոր Արծրունու
նամակութեան արժանի գործունէու-
թիւնը հայ մամուլին մէջ: Սկիզբը դըր-
ուած է Պր. Արծրունու պատիւը):

Ա. ՆՐԻՅԵԱՆՅՑ—ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԺՐՈՒՆՈՒ
Եւ նրա քսանը հինգ տարայ գրական գոր-
ծակալեանն առիթով: Տպագր. Թիֆլիս:
(Այս տետրակի բաւական ընդարձակ մէկ
մասը նուիրուած է Արծրունու գերգա-
տանի պատմութեանը և Գրիգոր Արծ-
րունու կենսագրութեան: Վերջին մասին
մէջ ներկայացուած են Գրիգոր Արծրու-
նու գրական գործունէութեան նախա-
կան քայլերը, քաղելով հատուածներ Պր.
Գրիգոր Արծրունու գրած յօդուածնե-
րէն որոնք հրատարակուած են այս կամ
այն լրագրի մէջ, Մշակի հրատարակու-
թեան ձեռնարկելէն յետոյ: Պր. Նրից-
եանց կը խոստանայ մի ուրիշ տետրակ
ալ հրատարակելով, անոր մէջ քննել Գր-
իգոր Արծրունու ուղղութիւնն ու գոր-
ծունէութիւնը իրիւր Մշակի խմբագիր):

Լ. ՆԻՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՅՑ—ԱՅՑ ԹԻՖԻՐԱՅ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ (Հայ տուրքատի յիշողու-
թիւններէ): Տպագր. Թիֆլիս: (Մոս-
կուայի համալսարանի բնագիտութեան
ընթացաւարտ ուսանողներէն Պր. Լեւոն
Սարգսեանց դեռ տարիւնկէս յառաջ մի
ճանապարհորդութիւն արաւ Կարսի ճա-
նապարհով Էրզրում և անկէ ալ վերա-
դարձաւ Տրապիզոնի ճանապարհով Կով-
կաս: Իր ճանապարհորդական արկածներ,
տպաւորութիւններ, իր ուսումնասիրած
վիճակագրական, Թիւրք վարչական և

այլ տեղեկութիւններ սկսաւ հրատարակել թիֆլիսի ՄՈՒՐՃ ամսագրերին մէջ որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուէին «Մուրճ»ի ընթերցողներէն : Այժմ Պր. Սարգսեանց առանձին տետրակով ալ հրատարակած է այդ խիստ հետաքրքրաշարժ գրութիւնը որ կը բաղկանայ 286 երեսներէ և որ ունի իր մէջ նաեւ Մեծ Հայաստանի մի փոքրիկ քարտէզը :

Այս տարի Պետերբուրգ Սկոթսոֆոփ տպարանը տպագրած հետեւեալ 5 տետրակները . 1. ՍԱՐԳՍԻԱՊ. 2. ՀԱՅԻ-ԳԻՄԻՏՐ ՈՒ ՍՏԵՓԱՆ ԿԱՐԱՋԱ. 3. ՇԱՄԻԼԻ ԴԱՍԱՍՍԱՆԸ. 4. ԲԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ. 5. ԱԶՐԱՅԻԼ : Առաջին երկուքը պուրկար աւագակապտաների կենսագրութիւններ են. 3-ը Տաղստանի դուքանի կեանքէն մի դիմ կը ներկայացունեն. 4-ը 1870ին Բուստիսիանի յաղթական կերպով Փարիզ մտնելուն համար մի ճարտարագիտի զինուորականի արտին ցաւէն մեանքը կը պատմէ և ճիշդ նկարագրում է Դաւիթ բէկի ժամանակի շայնց կեանքէն : Ամենքն ալ հայրենասիրական ոգի ներշնչող և կարգացուցիչ արժանի տետրակներ են, միանգամայն աժանագին : ՍԱՐԳՍԻԱՊ-ը մանաւանդ որ պուրկար աւագակապտան Լէվակի կենսագրութիւնն է, շատ յաջողապէս գրուած է նպատակին յարմար կերպով :

ԻՏԵԼԱՅԻՆԵՐՆ ԴԵՊԻ ՏՐԻՊՈԼԻՍ

Հռովմէն յուլիս 14ին տրուած հեռագիրներն կիմացունեն որ անցած շաբաթ օր նախարարական խորհուրդն Պր. Քրիստիի նախագահութեամբ մի նիստ անելով, շատ ծանր որոշումներ տուեր է : Քննութեան առնելով այն պատահական լուր թէ Թուրքի Պէյը իր իրաւունքներէ հրաժարելով, Թուրքի իրրեւ Քրանսական գաղթականութիւնն այստի միանայ Պրանսայի հետ, որին իւր թէ կը հաւատան պաշտօնական շրջանակներին մէջ, որոշեր է որ այդ պիտի հանգամանքի մէջ իրաւական կառավարութիւնը անմիջապէս դրաւէ Ալիբէկեան Տրիպոլիսը, թէեւ միևնոյն ժամանակի դիւանագիտական դիմումներ ալ պիտի սկսի անել դաշնագիրներ իր բռնաբարձանը նկատմամբ որոնք իւր թէ յարգել տալ կուզէ Խալիպ, Արդէն պէտք եղած նախապատրաստութիւններն տեսնուած են Սրէյցիայի մէջ որպէս զի ի հարկին իրաւական դժբերքն պատրաստ գտնուին անմիջապէս չոգէնու մտնելով ճանքայ ելներու :

ՔՕԼԻՐԱՆ

Քօլերան Սպանիան անցած է Փորթուկալ : Կառավարութիւնը զգուշական խիստ միջոցներ ձեռք առեր է : Հռովմէն կիմացունեն որ հօտէյտա (Կարմիր ծով) քօլերաի դէպքեր պատահած են Հնդկաստանէն եկած մահւմէտական ուխտաւորներին մէջ :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սոֆիա. 14 յուլիս. Ստոյգ տղիւրէ առնելով կը հաղորդեմ ձեզ որ աւստրիական կառավարութիւնը համոզեր է Ֆէրաիսան իշխանին որ հրաժարելու մտադրութենէն ետ կենայ : Խոստացեր է պաշտօնապէս ճանչել Ֆէրաիսանը իշխան Պուլղարի և հաւանութիւն տալ Պուլղարի ան-

կախութեան հրատարակուելուն : Իշխան Ֆէրաիսանտ պիտի փութացունէ իր վերադարձը : Կարելի է ուրեմն նախատեսել թէ իր Սօֆիա վերադարձը մի նախանշան պիտի լինի մեծ դէպքերի պատահելուն : Սուրհանգակը այստեղ մի գիր բերաւ Պաթէն պէրկի Ալեքսանդր իշխանէն որ կը մերժէ ընդունիլ Պուլղարի թագը :

— Մոսկուա. 14 յուլիս. Չարին անդրանիկ աղջիկը, Մեծ դքսուհի Քոնստան, մօտեցաւ պիտի նշանուի Չարին հօրեղորորդուն Ալեքսանդր Միխայէլովիչ Մեծ դքսին : Թէեւ մօտիկ տղաականութիւն կայ, բայց Չարը իր հաւանութիւն տուած է այս սիրտ, հարական ամուսնութեան :

— Պետերբուրգ. 14 յուլիս. Կը հաւատան թէ Չարը և Սուլթանը անպատեմբար ամուսնի մէջ Լիվաթիա երթան : Երկու պիտի տեսակցին պուլղարական ինդերն նկատմամբ :

Չարը արածներ է մեծ հանգետով տօնել պատերազմական նախարար Պ. Վանովսիի զինուորական ծառայութեան մէջ մտնելու յիշատակը որ կը լինի օգոստոս 3ին : Պր. Վանովսի կը գտնուի այժմ Պրանսայի մէջ Վիշիի շուրջը :

— Լոնտոն. 14 յուլիս. Փոստի ցըրուիչներ յուլիսը դադարած է :

— Քարլսպատ. 13 յուլիս. Պուլղարի Ֆերաիսան իշխանին իշխանը երէկ մի մեծ ժողով գումարեցաւ ուր ներկայ գտնուեցան իւր գերդաստանի անդամները : Պուլղարի իշխանական պալատի մեծ մարաշխան ալ յատկապէս եկած էր Սօֆիան ներկայ գտնուելու համար այդ ժողովի և մի գրութիւն բերած էր Պր. Սթամպուլի : Քօլերաի-Կօթայի իշխող դուքսը շատ պնդեց որ Ֆէրաիսան իշխանին հրաժարեցունել տայ : Բոլոր խորհրդակիցներն վերջապէս այն եզրակացութեան եկան թէ անհրաժեշտ է ներկայ անորոշ կացութենէն ազատուիլ և ամբողջ համար պէտք է կամ Պուլղարի անկախութիւնն հրատարակել, ինչպէս որ խորհուրդը կուտայ Պր. Սթամպուլի, և կամ հրաժարել գահէն : Որոշուեցաւ որ այս եզրակացութիւն հաղորդուի աւստրիական կառավարութեան : Քօլերաի անորոշ դուքսը իշխան Ֆէրաիսանի հետ մէկտեղ գնաց Կաթիէն, Աւստրիաի կայսրը տեսնելու համար : անկէ գնաց Վիեննա Կոմս Քալիսթին տեսնելու, մինչդեռ իր եղբորորդին Ֆէրաիսանտ իշխանը վերադարձաւ Քարլսպատ :

— Ալիքիէի անուանի երկրախոյզ Պր. Սթեյն ամուսնացաւ Լոնտոնի մէջ, յուլիս 12ին, Օրիորդ Թէնանթի հետ : Թագուհին այս առթիւ նուիրեց անոր իր աղամանդաղարդ մէկ պատկերը : Հարսանիքին մէջ երգուած երգերը ձայնագիր գործիքով (phonographe) ղրոշմուեցան, այնպէս որ Պր. և Տի. կին Սթեյնի երբոր ուղեն, կրնան նուագել տալ իրենց հարսանեկան երգերը միևնոյն ձայներով :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիա խմբագրատունէն, իրենց անշուշտ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ վճարուած գիրք ղրկուի :

ՀԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՏԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (սպառած) :

Բ. ՀԱՅ ԴԻԻՂԱՅԻ (սպառած) :

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մայրնքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած) . 40 սթիմ :

Դ. ԱԶՍԱՆՈՒԹԻՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍԱՄԲԱՊԵՏԱՅ (Պուլղար աղբիւր իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է) . 1 ֆր. 50 սթիմ :

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՆՆԵՐԸ . — Հայաստանցիների թշուառութեան գլխաւոր պատճառներէն մին եղող պանդխտութիւնը մեր ազգային նոր, ընտիր վիպասանի գրչին նիւթ եղած է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՆՆԵՐԸ անուն վէպին մէջ, իրական կեանքէ առնուած այդ վէպ որ մաս առ մաս կը հրատարակուէր Արմենիա մէջ, առանձին տետրակով ևս հրատարակուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւրքիւն-Տիֆֆի մօտ, ինչպէս նաեւ Արմենիա խմբագրատունը) : 1 ֆր. 20 սանթիմ :

Զ. ԴԱՄԱՆ ԲԱԹԻՊԱՆ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտելուն . (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բանաստեղծութիւններ»ի հաւաքածոյին մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետրակով հրատարակուած են) : Այս տետրակէ սրի շահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 ֆրանգ 50 սանթիմի, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 40 փարաթիւրկան :

Հատով կը ծախուի 0.10 սթիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌԵՆՈՒՄԻ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՔՐԵՅ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրութիւնը կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայ իւր ապականուած վարքաբարքով որչա՞փ չարքաների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէն :

Կը ծախուի Արմենիա խմբագրատունը, գին 1 ֆրանգ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

HISTOIRE D'ARMÉNIE

ILLUSTRÉE

Un livre réclamé et attendu depuis longtemps, j'ose le dire, c'est l'histoire de l'Arménie, d'un peuple qui remonte à la plus haute antiquité et que l'Europe ne connaît pas, malgré toutes les publications de quelques orientalistes spéciaux.

On trouve bien quelques brochures écrites par des savants, qui ont eu à cœur de fouiller dans les documents relatifs à ce grand peuple d'Arménie; des journaux et relations de voyages ont bien dit quelques mots sur les Arméniens et leur pays, mais une histoire proprement dite de l'Arménie manquait encore. Rév. P. Jacques D'Issaverdens, le savant Mekhithariste de Venise, vient de combler cette lacune et de satisfaire au désir non seulement des érudits et des chercheurs, mais de tout le monde lettré, en écrivant cette histoire d'Arménie.

Pour que ce nouveau livre soit accueilli avec plus d'empressement, il est illustré de soixante-trois figures, hors texte, de différents artistes célèbres. L'édition est du format grand in-4°.

L'ouvrage entier, composé de 3 grands volumes, se vend 100 francs aux bureaux du journal l'Arménia, à Marseille. Franco 110 francs.

ARMENIA

AND

THE ARMENIANS

Being a sketch of its Geography and Civil history

BY

R. Dr. ISSAVERDENS

Member of the Armenian Institution and Academy of St. Lazaro at Venice.

SECOND EDITION. 1878

Is to be sold in the Armenia's office. Price 5 francs and 50 centimes (4 sh. 5 pen), free of postage.

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուիրակների անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն արպագրուած, կը ծախուի Արմենիա խմբագրատունը, Դինն է 1 ֆրանգ, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով :

ՏԵԱՐԲ ՄՕՐՍ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱՌՈՒՔ

426 Միյն, Փիլգրիմ փողոցի անկիւնը

ՈՒՍՔԸՐ (Worcester Mass. U. S. America)

Սոյն գրամատան գիմուհ հայեր՝ Կ. Պոլսոյ և Քարբերդի մէջ անդրիական և գաղղիական ոսկիով վճարելի փոխանակագիր կրնան ստանալ յոյժ շահաւոր պայմաններով :

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք :

ՏԵՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փոքրոգայիտի մոտ
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.